

Nove spoznaje o povijesti crikveničkog naselja Dolac

Slavko Matejčić, dipl. oec.
Petak, HR – 51260 Crikvenica
smateji1@gmail.com

UDK 908(497.561Crikvenica)
prethodno priopćenje
- preliminary report

Sažetak

Autor donosi dosad nepoznate podatke o crikveničkom naselju Dolac, čiji je naziv izveden je iz zemljopisnog izgleda terena na kojem se nalazi. Utvrdio je da se naselje prvi puta spominje kao Kokus, početkom 15. stoljeća u povelji Krčkoga kneza Nikole IV. Frankopana izdanoj povodom osnivanja pavlinskog samostana u Crikvenici. Naziv naselja Kokus autor pronalazi i u pavlinskoj ispravi iz 1697. godine kojom crikvenički pavlini daju u zakup neke svoje zemlje. Pored toga, pojam kokus autor dovodi u vezu s latinskim izrazom coquus, kuhar, koji je izveden iz riječi coquo, kuhati, variti, peći paliti, sušiti. Stoga zaključuje da je naziv Kokus povezan s lokalnom keramičarskom tradicijom zasnovanom na nalazištima ilovače u Dolcu. S tom u vezi ističe poveznicu s kasnoantičkom keramičarskom radionicom u Crikvenici na lokalitetu Igralište te s činjenicom da se lokalno stanovništvo Dolca još početkom 20. stoljeća bavilo lončarstvom. U nastavku članka autor piše o kapelici Majke Božje od sedam žalosti koja je sagrađena u Dolcu 1814. godine, zatim proširena 1928. i obnovljena 2008. godine.

Ključne riječi: Dolac, selo, Kokus, glina, keramika, Frankopani, kapelica Majke Božje od sedam žalosti

Uvod

Crikvenica se sastoji od više naseljenih lokaliteta koji su tijekom nagle izgradnje i urbanizacije koncem 20. i početkom 21. stoljeća uglavnom spojeni u jednu urbanu cjelinu. Mnoga od tih naselja skrivaju zanimljive priče koje su se nataložile na povijesno tkivo tako da je nekad teško razabrati što je povijesna zbilja, a što je mašta dodala da se popune rupe u povijesnom sjećanju. Jedno od takvih naselja je Dolac ili Dolac Crikvenički, kako je glasio službeni naziv toga sela u službenim statističkim izvještajima. Cilj je ovog rada na temelju povijesnih dokumenata ustanoviti činjenice o Dolcu i njegovoj stvarnoj povijesti te nepobitne podatke razdvojiti od narodne legende.

Položaj naselja Dolac i izdužene udoline na ortofoto karti Crikvenice.
Izvor: Geoportal Državne geodetske uprave Republike Hrvatske.

Dolac je staro naselje u crikveničkom Gornjem kraju, smješteno na nadmorskoj visini od oko 150 metara, uz put koji vodi iz sela Ladvič prema brdu Stolnič. Ispod puta i kuća nanizanih uz put pružila se kratka i plitka uvala po kojoj je Dolac i dobio ime. Osim prilaza iz smjera Ladviča, novi put prema

Dolcu probijen je početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, a prethodilo urbanističko prostorno planiranje koje je omogućilo izgradnju kuća.¹ Uređenje puta teklo je u više faza od 1995. do 2009. kada je asfaltiran. Put je postojao od prije, a novim uređenjem je skraćen i proširen. Glavni razlog njegova proširenja bila je izgradnja novih kuća uz tu prometnicu. Pedesetih godina 20. stoljeća Dolac je imao svega 19 kućnih brojeva i četrdesetak stanovnika, da bi se 1953. taj broj smanjio na svega 35 stanovnika. Bila je to povije-

¹ Prostorni plan uređenja Grada Crikvenice usvojen je 21. 6. 2007.

sno donja točka koju je to staro naselje doseglo u svojem razvoju, što se vidi iz priložene tabele.

godina	1793.	1857.	1900.	1921.	1953.	1981.	1991.
broj stanovnika	82	136	169	87	35	42	154

Podaci o broju stanovnika naselja Dolac od 18. do 20. stoljeća.²

Zaštićeni položaj, obradivo tlo i voda koja se zbog naslaga ilovače zadržavala na više mjesta učinili su da se već u srednjem vijeku ovdje razvilo naselje. O ranijem naseljavanju nema dokaza, jer nisu vršena nikakva arheološka iskopavanja pošto nisu evidentirani objekti od šireg značaja kao u Kotoru (Matijević 2015: 23-38).

Samo ime Dolac temelji se na zemljopisnom izgledu terena ili kako navodi Martina Bašić u svojoj Crikveničkoj toponimiji (Bašić 2009: 25) *Deminutivna izvedenica od dōl kojoj je zatrto deminutivno značenje, a prevladalo je terminološko značenje 'doline između brda'*. Ja bih dodao i određenu emotivnu sastavnicu tog izraza kao kad nečemu malome tepamo od milja. Vidljivo je to i u dječjoj uspavanci koja potječe i poznata je na širem području Crikvenice:

Trajna nena
Jutraj Filumena (Magdalena)
A prekjutra Anina
Maška teče z malina
Ča si mace delala
Postolci san krpala
Kade su ti postolci
Vodica ih zela
Kade je ta vodica

Golubi ju popili
Kade su ti golubi
Gospoda jih pojili
Kade su ta gospoda
Gospoda su pomrli
Hodi mace v Dol
Pa ćeš naći rog
Hodi mace v'Kamenjak
Pa ćeš naći jabukav

Broj stanovnika naselja Dolac znatno se mijenjao kroz zadnjih dvjesto godina za koje razdoblje je moguće pratiti statističke podatke. Za 1793. godinu broj stanovnika ustanovljen je prema *Stališu duša* župe Kotor.³ Iz knjige s čijih se korica jedva može pročitati naslov: *Liber Status Animarum in Parochia Czriqueniczensi Anno 1793 Comparatus et in ordinem digestus per Franciscus Czikulich Parochum die 5 Aprillis annui ejusdem* – ustanovili smo da je u naselju Dolac 1793. godine bilo 12 kućnih brojeva, a živjela su 82 stanovnika.

² Podatak za 1793. preuzet iz *Stališa duša* u Matičnoj knjizi župe Crikvenica (župa Kotor) 1735.-1793. Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. CD ZM-34J/249. Ostali podaci preuzeti s web-stranice Državnog zavoda za statistiku.

³ Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. CD ZM-34J/249. Matična knjiga župe Crikvenica (župa Kotor) 1735.-1793.

U *Stališu duša* zabilježena su sljedeća prezimena stanovnika naselja Dolac: *Paulich, Brozichevich, Suppan, Benko, Benich, Veliachich*.

Iz prethodne tabele vidimo da broj stanovnika pada nakon 1900. godine, a to se događa najviše zahvaljujući prekomorskom iseljavanju (Sobolevski 1988). Nakon Drugog svjetskog rata broj stanovnika je nastavio padati, ali se tada radilo najvećim dijelom o preseljenju u crikvenička naselja bliže moru (Starac 2018: 47) (Dusper 2017: 50), što se je prikazano i u prethodnoj tablici. U pedesetim godinama 20. stoljeća dolazi do bijega mlađe populacije na zapad, koristeći plovila ribarske zadruge iz Crikvenice. Tako iz svjedočenja Stanislava Škiljana⁴, koji je tada živio u Dolcu br. 19, znamo da je 20. kolovoza 1956. godine brodom *Tunolovac* pobjeglo osam mladića iz Crikvenice u Italiju (Pesaro). Razvojem turizma dolazi do povećane potražnje za smještajnim kapacitetima (Krištafor 1988: 117) pa se 80-ih godina prošloga stoljeća u prostornim planovima proširuje građevinsko područje te se urbaniziraju i viši dijelovi Crikvenice, Dolac i Sopaljska, a slijedom toga povećava se i broj stanovnika u naseljima (Krištafor 1988: 107, 120). Nakon 2001. naselje Dolac u popisu stanovništva više se ne prikazuje kao zasebna statistička jedinica.

Postojanje sela Dolac – već početkom 15. stoljeća

Dolac se u povijesnim izvorima prvi puta spominje u darovnici, tj. Fundacijskoj ispravi⁵ Nikole IV. Frankopana od 14. kolovoza 1412. godine kojom je pavlinskom samostanu u Crikvenici darovao zemlju za uzdržavanje samostana. U darovnici doslovno stoji: *Insuper illis damus totam vallem in nostro Kokus, quae est sub domibus colonorum nostrorum Valko et Czelchich prout antiqua sepimenta/: vulgo Okozora :/ demonstrant, totum quidquid est inter colles, quae terra et vallis antea a nostris praedecessoribus pie defunctis pro dote fuit data eidem supradictae ecclesiae sanctae Mariae Czriquenicensi...* (Matičević Sokol, Galović 2008). Ovdje je ključan toponim *Kokus* kao naziv kojim je određena dolina i zemlja u dolini.

U istoj bilježnici u kojoj se nalazi i prijepis darovnice,⁶ nakon ostalih darovnica i povelja, u jednoj ispravi iz 1697. godine⁷ popisane su zemlje koje su

⁴ Usmeno priopćenje Stanislava Škiljana autoru članka 5. 7. 2017. ovdje je prvi puta objavljeno.

⁵ Latinski prijepis Fundacijske isprave samostana Svete Marije u Crikvenici nalazi se u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti. Signatura MODL 37132.

⁶ Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Crikvenica, 1412-1786. Quaderna Conventus Czriquenicensis annus proventibus - Anno 1770. Fond HR-HDA-644.

⁷ Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Crikvenica, 1412-1786. Fond HR-HDA-644. Stranice 48. – 49.

Dio naselja Dolac. Snimio: Slavko Matejčić 1974.

dane u zakup *Broziczu i Mathaei Sztoichichu*. Tako je navedeno: *Item Draga sub Dolacz, sive Kokuus...* i dalje: *Item in Dolacz, sive Kokuus...* Dakle, možemo zaključiti da su nazivi *Dolacz* i *Kokus* istoznačni pojmovi od kojih je *Kokus* stariji. Vjerojatno je hrvatsko stanovništvo prilikom doseljenja u Vinodol negdje od 8. do 9. stoljeća zamijenilo taj stari naziv novim terminom *Dolacz* koji izražava izgled terena, jer naziv *Kokus* novim doseljenicima nije ništa govorio, ali je i dalje korišten u ispravama i pravnim dokumentima radi kontinuiteta i izbjegavanja nesporazuma.

Pojam *kokus* pronalazimo u latinskom jeziku u značenju kuhar (*coquus*) što dolazi od riječi *coquo*, kuhati, variti, peći paliti, sušiti (Divković 2006: 252). Ako znamo da se u antici u Crikvenici nalazila aktivna jaka keramičarska proizvodnja (Konestra, Lipovac Vrkljan, Šiljeg 2020: 73-98), a u Dolcu ima nalazišta gline koju su Crikveničani koristili još i poslije Drugog svjetskog rata za popravke svojih peći i štednjaka na drva, onda možemo pretpostaviti da je antička keramičarska proizvodnja, nakon gašenja pogona pod Kotorom, u skromnijem obliku prenesena u Dolac odnosno Kokus, pa otuda i ime Kokus koje se pojavljuje u srednjovjekovnim ispravama. Blizu Kokusa, odnosno Dolca nalazi se naselje Lončari u kojem je evidentirana proizvodnja keramike (Randić 2014: 105-114). Obilaskom terena Stanislav Škiljan iz Dolca 19 potvrdio je da su ljudi u Dolcu u prošlosti od gline ručno izrađivali crijep za vlastite potrebe. Crijep nije pečen u peći nego je prirodno sušen na suncu.⁸

⁸ Škiljan. Usmeno priopćenje autoru članka 5. 7. 2017.

Iz Dolca potječe krovni žlijebac ručne izrade, ranije u vlasništvu Stanka Škiljana, a danas u Muzeju Grada Crikvenice. Snimio: Slavko Matejčić.

U darovnici Nikole IV. Frankopana u nastavku se spominje da se taj dol i zemlja nalaze ispod domova njegovih kolona Valka i Celčića, a to znači da je Dolac postojao i kao naselje početkom 15. stoljeća kada je darovnica pisana. Institut kolonata razvio se je u antici iz običajnog prava. Zemljoposjednik je ugovorom davao zemlju u zakup radi obrade uz određenu novčanu naknadu ili je zakupnik plaćao naknadu iz dijela uroda.⁹ Kasnije taj ugovor postaje nasljedan i na taj način je težak bio čvršće vezan uz zemlju, što je kasnije dovelo do odnosa feudalac – kmet. I sami pavlini su davali zemlju u zakup pošto su imali puno zemlje koju je trebalo obraditi, a njihova primarna zadaća nije bila obrada zemlje. Vodili su solidnu dokumentaciju o zakupnicima kojima su davali zemlju i pod kojim uvjetima, pa bi to mogla biti tema nekog budućeg istraživanja. Za sada možemo navesti samo da je u pavlinskoj bilježnici¹⁰ – svojevrsnom katastru u kome se navode nazivi zemlje, imena zakupnika te godišnji iznosi davanja pojedinih poljoprivrednih kultura. Među ostalima, naveden je kao zakupnik *u velikim polyu Ivan Lourich Celkin*.¹¹ Ime *Celkin* neodoljivo podsjeća na *Czelchich* iz Frankopanske darovnice. To bi moglo značiti da se izgubio rod i ime *Czelchicha* te da se ovdje u obliku *Celkin* pojavljuje kao nadimak uz prezime Lovrić. Lovrići su vjerojatno kasnije doseljeni na područje Crikvenice i ženidbenim vezama preuzeli ime *Celkin* kao nadimak.

⁹ <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1400>

¹⁰ Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Crikvenica, 1412-1786. Fond HR-H-DA-644.

¹¹ Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Crikvenica, 1412-1786. Fond HR-H-DA-644. Stranica 9.

Knez Nikola IV. u svojoj darovnici dalje navodi da su tu zemlju u Kokusu još njegovi pokojni prethodnici dali crkvi Svete Marije kao nadarbinu za nježno uzdržavanje (Matijević Sokol, Galović 2008). U samom uvodu darovnice spominje se da je ista crkva Svete Marije loše održavana, *in malo ordine*, pa ju sada Nikola IV. zajedno s novoizgrađenim samostanom predaje na upravljanje redu pavlina. Možemo samo pretpostaviti, jer nema pisanih podataka iz starijeg razdoblja, da je novim upraviteljima tada predao ne samo crkvu nego i pripadajuće prihode i imovinu te crkve.

Glavne poljoprivredne kulture u Dolcu, prema iskazu Stanislava Škiljana koji se toga sjećao iz djetinjstva, bile su proso, kukuruz i ječam te vinova loza, smokve i masline. Boreći se vjekovima s kamenitim tлом i oskudnom zemljom ljudi su postali dobri zidari i kamenoklesari te su svuda po Europi, a kasnije i svijetu tražili posao i zaradu. Potvrđuje to i Crikveničan Frane Car Bajina u svojem pismu roditeljima iz Argentine od 7. lipnja 1888. godine: *Ali njim se je namerila prilika za Montevideo a ja sam ostal u Bonazajeres pak onda Sam se odputil u Ensenadu gdje se sada inalazim a isto ovdie se nalazi i Vicko Matejčić i Ljudi iz Dolac...*¹²

Iz svega navedenog proizlazi da je Dolac jedno od najstarijih crikveničkih naselja koje se imenom Kokus spominje 1412. godine u ispravi Nikole IV. Frankopana kojom daruje redu pavlina crkvu i samostan u Crikvenici.

Kapelica Blažene Djevice Marije od sedam žalosti

Kapelica u Dolcu pripadala je župi Kotor, a kasnije Crikveničkoj župi: *Paroch. ant. transl. anno 1778 ex Kottor*. (Schematismus venerabilis perpetuo per aequalitatem unitarum Segniensis et Modrussiensis seu Corbaviensis dioecesium cleri 1837: 42). Kapelica se nalazi na početku puta koji iz Gornjega kraja vodi u Crikvenicu odnosno najprije do naselja Benići. Ranije je taj put bio ograđen gromačama, a danas su s obje strane stambene zgrade i vile. Kapelica je skromnih dimenzija, širine 2,85 m, dužine 2,86 m te visine do krovnog vijenca 2,60 m, s ulazom od strane puta i jednim prozorom na desnom bočnom zidu. Iznad pročelja je jednostavan zvonik na preslicu s jednim zvonom. Prije zadnje obnove 2008. godine do kapelice je stajao nasip – gruh koji su stanovnici Dolca stoljećima koristili kao odlagalište raznog građevinskog materijala koji im je bio suvišak kod gradnje i obnove kuća. Prije je takvih kapelica na području Crikvenice bilo nekoliko, što na više mjesta navodi i Rigoni,¹³ no sve su one srušene uslijed gradnje komunalne infrastrukture. Samo je kape-

¹² Frane Car Bajina (1867. – 1963.). Osobno pismo nalazi se u obiteljskom arhivu autora članka.

¹³ Arhiv Župe Uznesenja BDM. Crikvenica. Župna spomenica 1914. – 1942.

Naselje Dolac s kapelicom. Snimio: Slavko Matejčić 1974.

lica u Dolcu preživjela, štoviše obnovljena je te se koristi i u liturgijske svrhe 8. rujna na blagdan *Male Gospoje*, kako ovaj blagdan nazivaju Crikveničani.

Godina izgradnje kapelice te ime donatora upisani su na kamenu koji je ugrađen iznad ulaznih vrata. Slova natpisa su prilično izdužena i teško čitljiva. Natpis na kamenu¹⁴ nad ulazom glasi:

IHS
NACSINIOVUKAPELIZU
(načini ovu kapelicu)
IVNVELIACSICSSIMU(N)
(Ivan Veljačić Šimu(n))
1814 1 IULOV
(1814. 1 jula)

Prema čitanju natpisa kapelicu Majke Božje od sedam žalosti saziđao je Ivan Veljačić Šimunov 1814. godine. U knjizi *Stališ duša* iz 1793. godine *Iohannes Velyachich Simonis*¹⁵ upisan je u naselju Dolac, *Vila Dolacz*, na kućnom broju 69, koji je kasnije promijenjen u broj 80. Rođen je 23. 7. 1742. godine i njegova žena, *uxor ejus* Catherina rođena je 23. 11. 1742. godine. U *Stališu duša* nisu navedeni datumi njihove smrti, a imena supružnika prenesena su u

¹⁴ Transkripciju teksta izvela je Sanja Kovač na čemu joj izražavam zahvalnost.

¹⁵ Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. Liber Status animarum in Parochiam Czriquenicensis Anno 1793. (stranice nisu označene).

Natpis nad ulazom u kapelicu. Snimio: Darko Škorjanec.

novu knjigu, u kojoj se navodi isti Ivan Veljačić bez upisa datuma smrti, dok za njegovu ženu Katarinu stoji da je umrla 8. listopada 1832. godine. U drugu knjigu počelo se upisivati 1821. godine, što se vidi iz Dekreta o potrebi vođenja *stališa duša*. Ta je uputa (Dekret) napisana talijanskim jezikom na prvoj stranici knjige, a potpisao ju je samo prezimenom *upravitelj riječkog Kapitanata Humbracht*. Znači da je Ivan Veljačić 1821. godine još bio živ, pa možemo zaključiti da je to onda osoba koja je bila donator gradnje kapelice u Dolcu. On ju sam nije izgradio, s obzirom na svoju dob, jer je u vrijeme gradnje imao 67 godina.

Prilikom prijepisa podataka iz knjige rođenih Matične knjige¹⁶ župe Kotor iz 1738. godine došlo je do pogreške u prvoj knjizi *Stališa duša* jer je umjesto 1747. upisana 1742. godina. Provjeravajući u Knjizi rođenih podatke za 1742. godinu nisam pronašao ni Ivana Veljačića Šimunovog ni njegovu suprugu Katarinu ali sam ista imena našao u 1747. godini u Knjizi rođenih. To je djelomično ispravljeno u drugoj knjizi *Stališ duša* iz 1793. godine u kojoj je datum rođenja Ivana Veljačića upisan ispravno ... 18. xbra¹⁷ (decembra) 1747. godi-

¹⁶ Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. CD ZM-34J/249. Matična knjiga župe Crikvenica (župa Kotor) 1735.-1793.

¹⁷ Prijepis cijele rečenice: *Dan 18 xbra Kerstise Syn imenom Ivan Simunu Velachichu i xeni njegovoj zakonskoj Katarini, kum bi Ivan Jurisa od Grisan i xenanyegova Jelena.*

[illegible]

Van 20: X Grai Kerstke, zijn 9 maanden Jaar.

Kun
 Nijes
 Kun
 Das
 cen
 Kun
 Marg
 Das
 Pau
 62 Ja

Dan i s: xbra krestice fjin imenom Ivan,
 Simanu Velachiku i Kevij megosvoj
 Zakonfkoj Katarini, kiam bi Ivan jurisa od
 Grifan, i Kera nijga gilena.

Dan 9: Mareta Kestiffe sijn Gergar Antons
 Populandisa i Leani nigogami, Kungsi i Kuma
 i Mikula Pyan, Tashon, i Jelend, Lysas.
 Dan 20: Mareta Kestiffe sijn Tomi Jau
 rieba jnenom Ojis i Leani nigogami ja
 Kongsai, Kuma i Mikula Gorchis, a Kuma
 Marganta Gorchis.
 Dan 10: Julejisa Kestiffe Reby jnenom
 Marganta Gorchis i Mopis Kestiffe i Leani
 Jalekongai Adegasa Kuma i Mikula Gorchis
 i Kanta Marganta Gorchis.
 Dan 20: Julejisa Kestiffe sijn i Leani Antons jnenom
 i Kanta i Kongsai i Kestiffe Kuma i Mikula Pyan
 Gorchis, a Kuma Gorchis Gorchis.

Jan 10: Agesta Krestipe lgn Andij, Njmanu
Njmanibis i Xeni negovij, Jakovij Bojij
Mandatany, kum b. Mikula, gran Tomsan,
a kuma Manda Brofilska.
Jan 23: Jora Krestipe lgn imenom Xena
ris, Jumanu Njmanibis i Xeni negovij,
Zakontij, kum b. Mikula, Tomich B.
Z. Jovaya, a kuma Jelena, Jovaya Miki
i Kestij.
Jan 28: Jora Krestipe lgn Joffi Matigija
Hojnibis, i Xeni Jelen Jakovij Bojij
kum b. Mikula, Tomich, a kuma Maja
nita Jovan.
Jan 28: Jora Krestipe lgn imenom N.
Kouil, Andija Jovan Njmanibis, Jakovij,
Xeni negovij, kum b. Mikula, Tomich
a kuma Jovaya, Jovaya Jovan.
Jan 30: Jora Krestipe lgn Jovan Jovaya, a kuma Njman
imonom Andij, kum b. Mikula, Jovan, a kuma Njman
Kestij.
Jan 31: Jora Krestipe lgn imenom Senia,
Matija Makulibis, i Xeni negovij, Jakovij
Njman, kum b. Mikula, Jovan, Jakovij
Njman, Jovaya, Jovaya.
Jan 31: Jora Krestipe lgn imenom Maria,
a Mikula, Jovaya, i Xeni negovij, Jakovij
Jovaya, kum b. Mikula, Tomich, a kuma
Jovaya, a kuma Anna Jovaya.
Jan 31: Jora Krestipe lgn Andija
Jovan, Jovaya, imenom Jovaya,
Jovan, Jovaya, Jovaya, kum b. Mikula,
a kuma Jovaya, Jovaya, Jovaya.
Jan 16: Jovaya Krestipe lgn
Jovaya, Jovaya, Jovaya, i Xeni

5749

Jan 16: Jan van Keftice kedi me
icana Matia Benhoum by i Kani

Jan 26. Mareša Keršipe, sin Mathej
Matije, Keršipane i Leni Zakonštij, ne-
u, kum. de Mikula Juran, Frankan, a ku-
ma Margarita Zergova Keršipane, sin. Ca-
lisa de Mlomasija Katošpe.

Jan 24. Maja Keršipe, kiti imenov. Jelena
Keršipane, sin. Jakubčan, i Leni Zakonštij
Mazariči, kum. de Jigjilando de Bogabi,
a kuma Maja Keršipane de Bogabi.

Jan 10. Juna Keršipe, sin. Juhan, Lukij, so-
nich, i Xani, Nigabij, Mazariči, kum. de Mi-
la Jigjilan, Frankan, a kuma Margarita Zerga
Grachuban sin. d. d. Plovonij Keršipe.

ne¹⁸. S obzirom na to da su upisi ostalih članova obitelji isti to znači da nije moglo doći do zamjene neke druge obitelji istog prezimena.

Nad memorijalnim natpisom na ulazu u kapelicu ugrađena je okrugla ploča s kraticom IHS unutar dvije kružnice. Pritom je poprečna crta unutar slova H prikazana kao obris Golgote, brda Kristove muke, s križem postavljenim u sredinu. Slova IHS označavaju prva tri slova Isusova imena I (iota), H (eta) i S (sigma) u grčkom alfabetu IHSOYS (Iesus). Ispod križa su u kamen uklesani čavli kao simboli Isusove muke. U prostoru između dva kruga ima još uklesanih tragova ali je teško razaznati radi li se o nekom ukrasu ili oštećenju. Sa stražnje strane kapelice na vanjskom zidu je slijepi prozor i četvrtasti kamen na komu su uklesana tri križa što opet upućuje na posvetu kapelice Blaženoj Djevici Mariji od sedam žalosti.

O kapelici u Dolcu obavještava nas i monsijor Antun Rigoni navodeći da je kapela Blažene Djevice Marije od sedam žalosti potpuna ruševina.¹⁹ Ova bilješka zapisana je negdje poslije 1925. godine. Nešto kasnije, u drugom svesku župne spomenice o 1928. godini Rigoni bilježi sljedeće: *Tečajem ove godine putem dobrovoljnih priloga i živim nastojanjem Andrije Veljačića, zidarskog majstora, bje obnovljena odnosno proširena, kapelica u Dolcu, koja bijaše prava ruševina. Ova je kapelica posvećena Prebl. Djevici Mariji od 7 žalosti. Biskupski je ordinarijat dozvolio da se u njoj misi. Andrija Veljačić Lukin rođen je 1863. u Dolcu kbr. 5/6 a sada stanuje u Beniči br. 14. Kip i svijećnjake darovala je Uršica Car žena Martina a kći Stanka Cara, građevnog poduzetnika.*²⁰

Ne može se razaznati u kojem je opsegu 1928. godine dograđena kapelica. Prilikom te obnove izveden je betonski krov da bi se osiguralo lakše održavanje bez drvene konstrukcije i žlijebaca koji su osjetljivi na buru. Kapelica je godinama održavana tako da je dočekala današnje vrijeme u relativno dobrom stanju. Crkvenoj opremi koja potječe iz 1928. godine, a sastoji se od kipa Majke Božje i svijećnjaka koji su do danas sačuvani neoštećeni, dodavana je vremenom i poneka slika i vaza za cvijeće. Godine 2008. izvedeni su opsežni radovi. Izbetonirana je okolina kapele, izvedena odvodnja oborinske vode, otučena žbuka bočnih unutarnjih zidova radi sanacije kapilarne vlage, obnovljene su elektroinstalacije, obojena je unutrašnjost, vanjski zidovi i betonski krov²¹. Kod toga su se angažirali Mjesni odbor Crikvenica – istok predvođen Ratkom Đenešom te stanovnici Gornjeg kraja, posebno Toni Kalaminec, dok je Stanislav Škiljan u kamen uklesao naziv **KAPELICA MAJKE BOŽJE OD SEDAM ŽALOSTI**.

¹⁸ Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. CD ZM-34J/249. Matična knjiga župe Crikvenica (župa Kotor) 1735.-1793. Str. 98.

¹⁹ Arhiv Župe Uznesenja BDM. Crikvenica. Župna spomenica 1914. – 1942. Str. 42.

²⁰ Arhiv Župe Uznesenja BDM. Crikvenica. Župna spomenica 1914. – 1942. Str. 14.

²¹ Usmeno priopćenje komunalnog redara Grada Crikvenice Ratka Đeneša autoru članka 26. 9. 2017. ovdje je prvi puta objavljeno.

Dobro Domy	Nomina Personarum, et Cognomina Familiarum in villa Dolac.	Confiteri legit.	Communicari legit.	Causa primari	Augusti Datum		minuunt eundem	
					Neo, et quante Nati	Convege, et unde?	Discedentes quo?	mortui
68	Georgius Veljachich Simonis	c.	c.	chr. 21. Apr. 1754.				
	Maria uxor ejus - - -	c.	c.	chr. 12. Julij, 1750.		Epigueniepa		
	Simon filius Georgii et Margarete	c.	c.	chr. 14. Febr. 1775.			in pupam	
78	Jacobus filius - d. et d. Margarete	c.	c.	chr. 12. Janu. 1781				
78	Catharina filia d. d. Margarete			15. Apr. 1781.			obit 20. Apr. 1781.	F
78	Georgius filius d. d. Margarete			15. Apr. 1781.			obit 23. Apr. 1781.	F
78	Catharina filia d. d. Margarete			15. Apr. 1781.				
	Andreas filius d. d. Margarete			12. Maj. 1797.				
	Michael filius d. d. Margarete			20. Apr. 1797.				
	Maria filia Georgii et Mariæ			7. Febr. 1800.				
	Petrus filius bto d. bto			7. Maj. 1800.			obit 13. Maj. 1800.	F
	Margaritha uxor Jacobi -			29. Jan. 1800.				
	Maria filia Jacobi et Margarithæ			9. Jul. 1785.				
	Maria filia Georgii et Mariæ			23. May. 1800.				
	Ursula filia bto d. bto			20. Febr. 1800.				
	Francisca filia Jacobi et Margarithæ			128. Martij. 1811.				
				2. Febr. 1812.				
79	Nicolaus Veljachich Simonis	c.	c.	chr. 5. Febr. 1761.				
	Helena uxor Nicolai -	c.	c.	chr. 20. Maji 1761.				
82	Catharina filia bto d. Helena							
79	Helena bto d. Helena							
	Jacobus Supan Josephi, et Pater Nicolai	c.	c.	chr. 20. Julij 1777.				
	Anna uxor Jacobi, et filia Nicolai et Helene	c.	c.	chr. 1. Febr. 1787.				
	Franciscus filius Jacobi et Helene			21. Febr. 1807.		x x x x	obit 15. Aug. 1808.	
	Jacobus bto d. Helena			1. Jul. 1809.				
	Maria filia Jacobi et Annæ			3. Jan. 1812.				

Nro Domes	Nomina Personarum, et Cognomina Familiarum in villa Soluch.	Cognomen	Comitatus	Professio	Augent Datum		minuent eundem	
					Neo, et quando Nati	Uxor, et unde?	Discedit quo?	Mortui
66	Joannes Velyachich Simonis.	c.	c.	chr.	23. Aug. 1712.			
	Catharina uxor ejus.	c.	c.	chr.	23. Aug. 1712.	Joannes B.		
	Simon filius Joann. et Cathar.	c.	c.	chr.	22. Sept. 1760.			
80	Anna uxor Simonis.	c.	c.	chr.	19. Julij 1767.			
83	Michael filius Joann. et Cathar.	c.	c.	chr.	15. Oct. 1768.			
84	Anna filia	c.	c.	chr.	20. Julij 1775.			
86	Simon filius Simonis, et Anna	c.	c.	chr.	10. Sept. 1779.			
	Ursula uxor Michaelis.	c.	c.	chr.	18. Sept. 1779.	ex villa Cisterna.		
	Catharina filia Simonis, et Ursula	c.	c.	chr.	26. Apr. 1781.	ex villa Soluch.		
	Lucas filius Jo. et Jo.				10. Sept. 1788.			
	Ursula filia Jo. et Jo.				20. Sept. 1800.			
	Joannes Gregorius filius Jo. et Jo.				7. Sept. 1805.			
	Joannes, Simon filius Michaelis, et Helena				11. Mart. 1806.			
	Helena filia Simonis, et Ursula				25. Oct. 1807.			
	Magdalena filia Jo. et Jo.				10. Sept. 1808.			
	Andreas, Abelinus filius Michaelis, et Helena				20. Junij 1811.			
					10. Junij 1811.	xxx abijt. 19 Aug. 1812.		

Pogrešno prepisana 1742. godina u
prvoj knjizi Stališ duša.
Izvor: Hrvatski državni arhiv Rijeka.
Riječka nadbiskupija.

#.	Vila Dolac	Nati.	Die' Mens. Anno.
88			
74.			
75.			
46.	Anna Benich Petri	-- 16	Julii 1761. d. ad.
	Georgius filius	-- 20	Sept. 1795. h. A.
	Catharina Uxor Georgii	-- 2	Junii 1795. d.
P	Anna filia Georgii & Catharina	14	Sept. 1814.
3	Georgius filius Georgii & Catharina	25	Martii 1824.
	Lucas filius Georgii & Catharina	1.	Sept. 1827.
X	Elisabetta filia Corne	5.	Julii 1832. m. j. p. h. 1832.

Vila Dolac		Nati:	
		Die Martii anno	
44	Joanes Veljačić Simonis ---	18	1 ^o 1747 ^h
+	Catharina uxor ---	22	9 ^o 1742 ^h <i>Spit in Dnoga 8° 832.</i>
	Ursula uxor Simonis ---	18	8 ^o 1778 ^h
	Lucas filius Def. Simonis Ursula	29	1 ^o 1800 ^h
2	Ursula filia J ^o J ^o	11	9 ^o 1800 ^h <i>15°</i>
	Joannes filius J ^o J ^o	11	1 ^o 1806 ^h
	Hellena filia J ^o J ^o	18	9 ^o 1808 ^h <i>11° 7°</i>
	Maria filia J ^o J ^o	30	2 ^o 1813 ^h <i>11° 87</i>
	Catharina uxor Lucie ---	27	1 ^o 1705 ^h <i>attulit</i>
78	Michael ^{filialis} filius Joannis ---	1	8 ^o 1768 ^h <i>attulit</i>
1	Hellena uxor Michael ^{filialis} ---	20	1 ^o 1782 ^h <i>attulit</i>
3	Simon filius J ^o J ^o	25	8 ^o 1804 ^h
	Andreas filius J ^o J ^o	10	9 ^o 1814 ^h
	Catharina uxor Lucie ---	7	1 ^o 1792 ^h

Ispravno upisan datum rođenja Ivana Veljačića u drugoj knjizi Stališ duša.
Izvor: Hrvatski državni arhiv Rijeka.
Riječka nadbiskupija.

Zaključak

U ovom radu nastojao sam prikazati neke nepoznate činjenice iz povijesti crikveničkog naselja Dolac. Ustanovio sam da se Dolac po prvi put spominje u povelji Nikole IV. Frankopana kojom on daruje samostan i crkvu u Crikvenici pavlinima. Ime *Kokus*, pod kojim on spominje Dolac, pronašao sam i u dokumentima pavlinskog samostana iz 17. stoljeća²². Pretpostavio sam da je to stariji naziv i povezao ga s latinskim pojmom za kuhanje, paljenje i sušenje. Sve me je to uputilo na mogućnost da je ovdje nastavljena proizvodnja keramike, preuzeta od kasnoantičke radionice, te da je u Dolcu pokrenuta lokalna proizvodnja. Pritom treba istaknuti da tlo obiluje ilovačom i poznato je da je postojala tradicija proizvodnje crijepa za lokalne potrebe.

U nastavku članka iznosim podatke o izgradnji i održavanju kapelice Majke Božje od sedam žalosti u Dolcu, koju je 1814. godine sagradio Ivan Veljačić Šimunov. Sto godina kasnije potomak Veljačića iz Dolca, Andrija Velja-

Kapelica nakon obnove izvedene 2008. godine. Snimila: Sanja Škrgatić.

²² Hrvatski državni arhiv. Fond HR-HDA-644. Pavlinski samostan Crikvenica (1412.-1786.).

čić Lukin popravljaju i proširuju kapelicu koja se neko vrijeme nije upotrebljavala zbog zapuštenosti. Zadnja obnova izvedena je 2008. godine.

Naselje Dolac sa starom kapelicom predstavlja jednu od crikveničkih zanimljivosti koja može poslužiti i u turističke svrhe. Dio kuća je obnovljen, a i ostale kuće čeka ubrzo uređenje koje bi trebalo poštovati duh i estetiku nekadanjih graditelja. Koliko je to moguće ovisi najviše o vlasnicima starih kuća. Ovim radom nastojao sam ukazati na neke slabije istražene dijelove crikveničke povijesti i dodati neki kamenčić u mozaik zvan Crikvenica.

Izvori i literatura

- BAŠIĆ, Martina. 2009. Crikvenička toponimija. *Folia onomastica Croatica*. Zagreb.
- CAR BAJINA, Frane. Osobno pismo iz 1888. godine. Obiteljski arhiv Slavka Matejčića. Crikvenica.
- DIVKOVIĆ, Mirko. 2006. *Latinsko-hrvatski rječnik*. Reprint izdanje. Bjelovar. 2006.
- Državni zavod za statistiku *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001*. Republika Hrvatska. https://www.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=Tabela5_08.px&px_path=Naselja%20i%20stanovni%20a1tvo%20Republike%20Hrvatske__Stanovni%20a1tvo__Biv%20a1a%20naselja&px_language=hr&px_db=Naselja%20i%20stanovni%20a1tvo%20Republike%20Hrvatske&rxid=a0a792b7-0039-40f3-b99b-fbf2c7efd543 (pristupljeno 15. 7. 2017.).
- ĐENEŠ, Ratko. Usmeno priopćenje komunalnog redara Grada Crikvenice Ratka Đeneša autoru članka 26. 9. 2017.
- Geoportal Državne geodetske uprave Republike Hrvatske. Ortofoto karta Crikvenice. <https://geoportal.dgu.hr/> (pristupljeno 14. 2. 2022.).
- Grad Crikvenica. 21. 6. 2007. Odluka o donošenju Prostornog plana uređenja Grada Crikvenice. *Službene novine PGŽ*. Br. 25.
- KONESTRA, Ana; LIPOVAC VRKLJAN, Goranka; ŠILJEG, Bartul. 2020. Asortiman građevinske keramike iz keramičarske radionice Sexta Me(u)tillia Maxima u Crikvenici (Hrvatska). *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*. Vol. 37/2020. 73-98. Zagreb.
- KOVAČ, Sanja. Usmeno priopćenje autoru članka o transkripciji teksta na pročelju kapelice u Dolcu. 2017.
- MATEJČIĆ, Slavko. 2015. Novi prilozi za povijest bivše župe Kotor. *Vinodolski zbornik 16/2015*. Centar za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić. Crikvenica.
- Matična knjiga župe Crikvenica (župa Kotor) 1735.-1793*. Hrvatski državni arhiv Rijeka. Riječka nadbiskupija. CD ZM-34J/249.
- MATIJEVIĆ SOKOL, Mirjana; GALOVIĆ, Tomislav. 2008. *Privilegia foundationis monasterii sanctae Mariae Czriqueniczae*. Crikvenica.
- Mletački kolonat u Dalmaciji*. <https://hr.wikipedia.org> (pristupljeno 31.5.2017.)
- Pavlini samostan Crikvenica (1412.-1786.)*. Quaderna Conventus Czriquenicensis annus proventibus - Anno 1770. Fond HR-HDA-644. Hrvatski državni arhiv. Zagreb.

RANDIĆ, Mirjana. 2015. Lončarska tradicija crikveničkog područja. *Vinodolski zbornik br. 15*, Centar za kulturu *Dr Ivan Kostrenčić*. Crikvenica. Crikvenica.

RIGONI, Antun. *Spomenica župe Crikvenica 1914. – 1942*. Rukopis. Arhiv Župe Uznesenja BDM. Crikvenica.

Schematismus venerabilis perpetuo per aequalitatem unitarum Segniensis et Modrussiensis seu Corbaviensis dioecesium cleri. 1837. Carolostadii. 42. <https://books.google.hr/books?id=lqpjAAAAcAAJ&dq=Schematismus%20Segniensis%20et%20Modrussiensis%20seu%20Corbaviensis%20dioecesium&hl=hr&pg=PA42#v=onepage&q=Crikvenica&f=false> (pristupljeno 20. 2. 2022.).

SOBOLEVSKI, Mihael. 1988. Prilog o iseljavanju s područja kotara Crikvenice u razdoblju 1901-1914. *Vinodolski zbornik br. 5*. Crikvenica.

STARAC, Ranko. 2018. Tijekom povijesnih razdoblja. U monografiji *Grad Crikvenica. Kamik, more i čovik*. Crikvenica.

ŠKILJAN, Stanislav. 2017. Usmeno priopćenje autoru članka 5. 7. 2017.

Što znači monogram ili kratica IHS. www.bitno.net (pristupljeno 2. 6. 2017.).

Slavko Matejčić, dipl. oec.
Petak, HR – 51260 Crikvenica
smateji1@gmail.com

UDC 908(497.561Crikvenica)
preliminary report

New findings about the history of the Crikvenica settlement Dolac

Summary

The author brings forth hitherto unknown data about the Crikvenica settlement Dolac, whose name was derived from the geographical appearance of the terrain on which it is located. He discovered that the settlement was first mentioned as Kokus, at the beginning of the 15th century in the Charter of the Prince of the island of Krk, Nikola the IV. Frankopan, which was issued on the occasion of the establishment of the Pauline Monastery in Crikvenica. The author also finds the name of settlement being Kokus in a Pauline document from the year 1697. when the Paulines from Crikvenica leased some of their land. Additionally, the author associates the term kokus with the Latin term coquus, cook, which is derived from the word coquo, to cook, brew, bake, burn, dry. Therefore, he concludes that the name Kokus is connected with the local ceramic tradition based on the loam deposits in Dolac. In that regard, he emphasizes the connection with the late antique ceramics workshop in Crikvenica at the locality of the Playground as well as with the fact that the local inhabitants of Dolac were engaged in pottery back at the beginning of the 20th century. Further in the article, the author writes about the chapel of the Mother of God of the Seven Sorrows, which was built in Dolac in the year 1814. subsequently expanded in 1928. and restored in the year 2008.

Keywords: Dolac, village, Kokus, clay, ceramics, Frankopans, the Chapel of the Mother of God of the Seven Sorrows